

Odmalička ji zajímala zvířata, hlavně ta s domečkem. A také ochrana přírody. Stala se bioložkou, vydala se do světa a začala řešit alarmující situaci ochrany mořských želv, tvorů, kteří Hance Svobodové učarovali nejvíc. Dnes vede na jednom z nejohroženějších míst, v Indonésii, projekt záchrany těchto živočichů, a když vás zasvěťte do podrobností, člověk žasne, co už tahle holka z vesničky nedaleko Mělníka dokázala. Věří totiž, že když člověk opravdu něco chce, dokáže cokoliv.

„Rodiče mi vyprávěli, že když mi byly tři čtyři roky, nosila jsem domů pořád šneky. V první třídě jsem pak uviděla ve zverimexu želvu a přála jsem si ji za vysvědčení, mám ji dodnes doma. Začaly mě víc zajímat želvy a plazi, v šestnácti letech jsem objevila dobrovolnictví – možnost pomáhat a u toho poznat svět mně přišla úžasná. V osmnácti jsem odjela do Mexika, kde jsem se poprvé setkala s mořskými želvami. Byl to pro mne fascinující zážitek a jasný impulz, kam na vysokou.“

Chrání mořské želvy

Připravila **Martina Kobzová**
Foto **Petr Jan Juračka**
a **www.morskezelvy.cz**

Každá zachráněná želva je důvodem k radosti. Zatímco dříve se dospělosti dožilo zhruba každé dvousté mládě, dnes je to jedno z tisíce.

Bakalářská i diplomová práce byly samozřejmě o mořských želvách,“ popisuje ve zkratce Hanka svou cestu k profesní specializaci i životní vášni. V Mexiku ji sice nadchly mořské želvy, laxní a neodborný způsob jejich ochrany ji však spíše vyděsil. Věděla, že jsou tyto tvorové kriticky ohrožení, především kvůli lidskému „snažení“, a rozhodla se s tím něco udělat v místě, které patří k jednomu z nejohroženějších – v Indonésii.

Druhý domov u Indického oceánu

„Původně jsem o Indonésii nevěděla nic, jen to, že tam žije šest ze sedmi druhů želv a že je tam situace naléhavá, v některých místech už dokonce želvy zcela vymizely. Nejprve jsem jela na Sumatru na univerzitu učit se indonésky, bez porozumění místním obyvatelům by to nešlo. Tam mi pomohla náhoda, na koncertě jsem se seznámila s vedoucí želví nadace, z oblasti Berau nedaleko Bornea. Nabídla mi přijet jako dobrovolník. Uchvátilo mě to tak, že jsem tam zůstala dva roky,“ vzpomíná Hanka, jak se dostala na malé ostrůvky, které se jí staly druhým domovem.

„V Indonésii je 17 tisíc ostrovů, my v současné době chráníme ostrovy tři – obydlený Derawan a neobydlené ostrovy Mataha a Bilang-Bilangan, což jsou malé ostrůvky, které obejdete za půl hodiny. Není tam voda, elektřina, jen domeček ochránců, kteří chrání ostrovy před nájzdou pytláků,“ přibližuje Hanka prostředí, kde v současné době sama pobývá většinou dvakrát ročně. Více času a úsilí musí věnovat shánění financí na udržení projektu, který zajišťuje celoročně platy ochránců a podporuje místní organizaci. A tak Hanka přednáší, pořádá sbírky, vymýšlí podpůrné projekty, a to vše s neuvěřitelným nasazením a to vše s přesvědčením, že to má smysl.

▲ ▼ Neobydlený ostrov Bilang-Bilangan je malý rozlohou, ale obrovský významem pro záchranu mořských želv v Indonésii. Bez signálu, vody i elektřiny ho záchranáři chrání před nájzdou pytláků po celý rok. Snůžky želvích vajec dokáží najít, šetrně vyhrabat a přemístit do bezpečí. Důležité je i vylíhlým želvám uvolnit cestu do moře, což je s přibývajícím odpadem na plážích stále větší problém.

Želví porodnice potřebuje ochranu

„V té největší sezoně chodí na ostrov Bilang Bilangan klást vajíčka i 35 želv za jednu noc. Za celý rok se na všech třech ostrovech objeví až pět tisíc želv. Želva vyhrabe jámu, která je metr hluboká, naklade v noci zhruba sto vajec, pak to zahrabe a jde zpět do moře,“ popisuje Hanka, jak to chodí, a dodává, že ta čísla mohou vypadat optimisticky, ale bez ochranářů se běžně stávalo, že zloději vybrali úplně všechna vejce. Prodávají se pak do restaurací pro turisty v Singapuru nebo Číně, jedno zhruba za 24 korun. „Tohle místo je osmé největší líníště karet obrovských na světě a jejich populace taďy za posledních 70 let klesla o více než 90 %. Jsem přesvědčena, že bez ochrany by tu do dvaceti let nebyla jediná želva,“ přibližuje nám smutnou situaci Hanka a vzápětí přidá optimističtější statistky: „Nám se od srpna 2014 podařilo zachránit přes dva miliony želv. Vyskolení ochranáři neboli rangeři snůšky vyhrabou a přenášejí do bezpečí. Aby vajíčka nenašli pytláci nebo aby je nespálila voda. Do dvou měsíců se malé želvy vylíhnou. Důležité také je, aby měli volnou cestu do moře, což je s přibývajícím odpady a plasty vyplavenými z moře dalším palčivým problémem.“

Uklízení pláží patří ke každodenním činnostem ochranářů, stejně jako vedení evidence dat o vylíhnutých želvách. „Každé odpoledne ještě otvíráme snůšky, ze kterých už se malé želvy vylíhly, a zjišťujeme, zda tam nezůstaly želvy, třeba zaseklé za kořínek nebo neměly dost sil protrhnout vejce. Denně se takto podaří zachránit i dva tři kýble malých želviček,“ vypráví Hanka.

Pro ni samotnou je práce na pláži odměnou, třešinkou na dortu. To zásadní, bohužel ne tak příjemné, se děje při jednáních s místními politiky, s vládou, s celníky a policií. Pytláčení je sice nelegální, ale dostat pytláka do vězení není tak jednoduché. Budoucnost vidí Hanka především ve vzdělávání místních obyvatel, zejména dětí. S respektem k jejich kultuře, s pokorou jim například vysvětluje, že šperky a suvenýry se nemusejí vyrábět z želvoviny, stejně pěkné, možná hezčí jsou i z kokosu a nemusejí kvůli tomu ve strašných bolestech umírat živí tvorové. Způsob získávání želvoviny je skutečně krutý – želva se opéká

▲ Želvy připlouvají klást vejce na ostrov v noci. Malé želvičky se po vylíhnutí musejí hned dostat do moře, aby samičky neztratily instinkt a za 35 let se na stejný ostrov vrátily samy naklást vejce. Takto to příroda zařídila.

▲ Ukázat, že krásné šperky a suvenýry je šetnější vyrábět z kokosového ořechu, se loni podařilo i díky projektu Kokos místo želvy.

◀ Trpělivá práce s místními obyvateli je pro zlepšení situace klíčová. A Hanka to umí jak s malými, tak s velkými.

zaživa nad ohněm, aby se po několika hodinách dala sloupnout želvovina z krunýře. Další několik hodin v krutých bolestech umírá. „Důležité je, aby si to svých nákupech uvědomili turisté a zboží nekupovali,“ naléhavě nabádá Hanka.

Hlavně to nevzdát

Přednášky v základních a středních školách o ochraně přírody, ale i výuka angličtiny už nesou své ovoce, stejně jako výstupy z projektu, o který se Hanka zasloužila. Dnes je považována za ukázkový, vzorový, Hanka působí jako konzultant i v dalších ohrožených oblastech a v současné době dokončuje příručku, jak chránit želvy efektivně. I proto, že na některých místech se tak stále děje nesprávně. Vždyť například na Srí Lance umísťují želvičky do bazénů, kde ztrácejí své instinkty a pak nepřežijí. A tomu nemůže Hanka nečinně přihlížet.

„Chráním mořské želvy, i když pocházím ze země bez moře, mám je prostě ráda a pohled na to, jak se líhnou a hrabou z metrové jámy v písku nebo plavou v moři mne asi nikdy neomrzí. Mořské želvy jsou v celém ekosystému moc důležité, jsou na zemi 110 miliónů let, byly tu už s dinosaury a já bych ráda, aby je měla možnost vidět i moje vnoučata, ne že si o nich budou číst jen v knihách. Možná jsem snílek, ale přála bych si svět, ve kterém se lidé respektují navzájem, mají rádi přírodu

a zajímají se o mořské želvy, svět, kde místní i turisté rozumí příčinám ohrožení těchto kriticky ohrožených plazů a snaží se jednat tak, aby nepřispívali k jejich ubývání. Snad se to povede, budoucnost je přece místo, které tvoříme společně!“ uzavírá Hanka

naše povídání. Snílek rozhodně není, to dokazuje každodenně svým angažovaným přístupem i tím, co dělá jak v Česku, tak ve světě. Nezbyvá než jí i želvám popřát v tom vytrvalém úsilí hodně štěstí, nebo je nejlépe přímo podpořit. To už je na vás. ■

MGR. HANA SVOBODOVÁ

Narozena 1986.

- V roce 2011 dokončila Přírodovědeckou fakultu UK v Praze.
- V roce 2004 se v Mexiku zúčastnila projektu na ochranu mořských želv. V Indii v roce 2006 pomáhala při výzkumu opic hulmanů posvátných.
- Cestovala po Thajsku, Malajsii, Bruneji a Singapuru. Své další aktivity od roku 2010 směřovala do oblasti jihovýchodní Asie, která je považována za jedno z nejohroženějších míst výskytu mořských želv.
- Přednáší v ČR i zahraničí, v letošním roce např. i na mezinárodní ekologické škole pro výchovu ekoleadrů Green School na Bali, kde učila i Jane Goodall – její velký vzor.
- V České republice pracuje ve vzdělávacím centru TEREZA v Praze.
- Založila a vede neziskovou organizaci Chráníme mořské želvy v ČR a je donátorkou aktivit zaměřených na přímou ochranu mořských želv v Indonésii. Ve spolupráci s indonéskou organizací Konservasi Biota Laut Berau se zabývá ochranou tří ostrovů v oblasti Berau – nejdůležitějšího líníště pro karety obrovské v celé jihovýchodní Asii a osmého nejdůležitějšího líníště na světě. Vyskytují se zde i kriticky ohrožené karety pravé.
- Kromě přímé ochrany líních pláží se věnuje vzdělávání a rozvoji místních obyvatel, usiluje o zefektivnění ochrany mořských želv celosvětově, spolupracuje s vládami i s dalšími ochranářskými organizacemi, působí jako konzultant, tvoří vzdělávací materiály pro děti, které se dnes používají v mnoha zemích světa včetně ČR.
- Více o projektu i možnostech jeho podpory na www.morskezelvy.cz.

